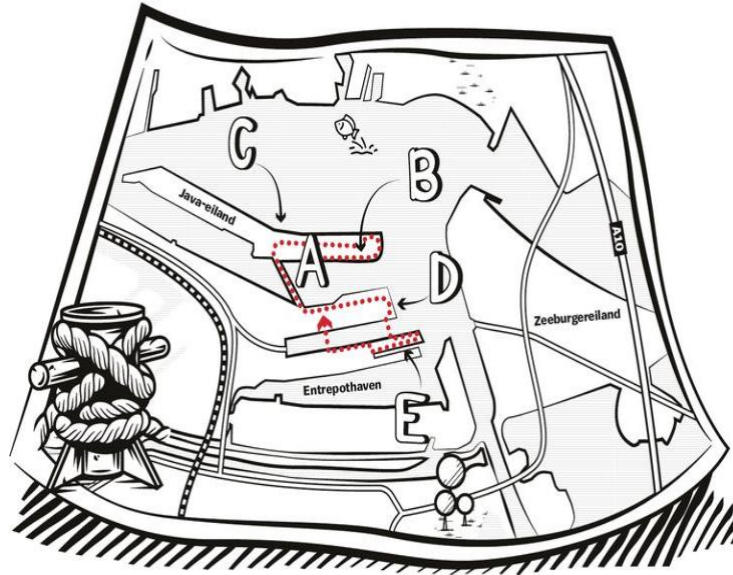

De wandeling

Wandeling langs kunst en architectuur op de Oostelijke Eilanden

Goede vrienden Floor van Spaendonck en Gijs Stork houden van de stad en haar verhalen. Elke week wandelen ze volgens een ander thema, zo pik je ook nog eens wat op. Deze keer lopen ze langs kunst en architectuur op de Oostelijke Eilanden.

Het Parool 23 november 2021, 07:00

BEELD LAURA VAN DER BIJL

A. We beginnen bij café Kanis en Meiland aan de Levantkade, de pleister- en opstapplaats voor buurtbewoners, schippers en boten tijdens Gay Pride. Hier stonden ooit de loodsen van de Koninklijke Nederlandse Stoomboot Maatschappij, waarnaar KNSM-eiland is vernoemd. In 1989 maakte architect Jo Coenen een masterplan voor dit gebied, waarin nieuwbouwcomplexen afgewisseld werden door de oude havengebouwen. Kanis en Meiland zit in de plint van het Piraeusgebouw, dat met twee binnenplaatsen en een binnentuin een van de grootste bouwvolumes van het gebied is. De Duitse architecten Kollhoff en Rapp vouwden het gebouw om een oud havengebouw heen dat naast het café staat. Het Piraeusgebouw krijgt lof voor het oplopende dak van zink en de gevels geïnspireerd op de Amsterdamse School – met oog voor detail en gebruik van verschillende materialen. Verderop, aan het Levantplein, ligt pal naast het Piraeusgebouw de voormalige kantine van de KNSM. Hier pauzeerden ooit de scheepslui; in de jaren tachtig kraakten kunstenaars de ruimte. Het kantinegebouw werd in 1991 voor 1 gulden aan de kunstenaars verkocht. Inmiddels worden de studio's in het pand voor duizelingwekkende bedragen op de markt gebracht.

B. We volgen de kade langs boten, zwemtrappen, tuinmeubilair en straatnamen, die samen een vakantiesfeer oproepen. Het Barcelonaplein werd in 1993 gebouwd door de Belgische architect Bruno Albert. De huurwoningen aan het plein kijken uit op het hekwerk van kunstenaar Narcisse Tordoir. Aan de andere zijde van de KNSM-laan zie je de trap met een gedicht van kunstenaar Jouke Kleerebezem. Op de kop van het KNSM-eiland staan het ronde gebouw met de enigszins protserige naam Emerald Empire en diverse watervilla's, ontworpen door architect Jo Coenen.

Het Barcelona plein. BEELD FLOOR VAN SPAENDONCK EN GIJS STORK

C. We lopen terug via de KNSM-laan, waar verderop het meeste kijkplezier begint. Op nummer 311 ligt de Kompaszaal, de voormalige aankomst- en vertrekhal van de KNSM. Het is nu een grand café, met authentiek interieur, kunstwerken en het aquarium uit Alex van Warmerdams film *Ober* (2006). Naast de Kompaszaal ligt de kunstuitleen en de SBK Galerie 23 voor Hedendaagse Afrikaanse Kunst. De galerie is in de afgelopen jaren uitgebreid met hedendaagse kunst uit de Caraïben en Suriname. Aan de overkant zie je rechts van het Piraeusgebouw het Mien Ruysplantsoen, dat door tuinarchitect Mien Ruys in 1958 voor de KNSM werd ontworpen. In het midden van de laan ligt nog een echt KNSM-relikwie: de fontein Amphitrite, die oorspronkelijk bij het plantsoen stond. Het KNSM-personeel schonk de fontein in 1956 aan de Scheepvaartmaatschappij voor het honderdjarig bestaan. Nadat deze in 1980 verdween in het gemeentedeput, ondernamen oud-werknemers actie om de fontein te herplaatsen. Met veel omwegen lukte dat uiteindelijk.

Kunst van de SBK galerie,

Fontein Amphitrite.,

Mark Manders op de kop van Sporenburg

D. We vervolgen onze weg naar Sporenburg en Borneo-eiland, een gebied dat ooit bestond uit rietlanden. In 1880 ontstonden de twee schiereilanden na het graven van een spoorwegbassin, waar havengoederen werden overgeslagen. In de jaren negentig van de vorige eeuw werd het gebied ontwikkeld door architect Adriaan Geuze van West 8. Zijn doel was een 'Jordaan aan het IJ' te bouwen. Het plan bestaat uit een mix van laagbouw en grote woonblokken. Op de kop van Sporenburg zie je de toekomstige aanlegplaats voor de tijdelijke pont die vanaf najaar 2022 vaart naar Zeeburgereiland, de nieuwe woonwijk aan de overzijde van het water. De toekomstige fietsverbinding veroorzaakt onrust bij de Sporenburgers – die vrezen voor een fietssnelweg tussen hun spelende kinderen – in tegenstelling tot de beeldengroep van kunstenaar Mark Manders die nu op de kop staat. Het werk heeft de titel *Fragment van een huiskamer, verkleind naar 88%* en maakt onderdeel uit van een serie beelden en kunstwerken met de naam *Zelfportret van een gebouw*, waar Manders sinds 1986 aan werkt. Vanuit Sporenburg lopen we over de golvende rode voetgangersbrug, de Python, die samen met de Lage brug ontworpen is door West 8. De bruggen zijn ideaal om vanaf te duiken, het water in.

De Pythonbrug, BEELD FLOOR VAN SPAENDONCK EN GIJS STORK

E. We sluiten af met een bezoek aan het architectuurwalhalla: de vrij-bouwenstrook in de Scheepstimmermanstraat uit 1999. Dit concept vind je nu bij diverse stadsuitbreidingen terug, maar was toen ongebruikelijk. Hier leverde het zestig unieke huizen op met een grote variatie in plattegrond en gevel.

Kop van Borneo-eiland, architect Dick Gamers bouwde hier zijn huis.

Gevels in de Scheepstimmermanstraat.

De panden bevatten originele oplossingen om met de beperkte oppervlakte om te gaan, zoals het parkeren van je auto op de eerste verdieping. De huizen zijn onder andere door architecten Herman Hertzberger, Koen van Velsen, Höhne & Rapp en MVRDV ontworpen. Meer informatie hierover vind je bij het Borneo Architectuur Centrum aan het R.J.H. Fortuynplein 4, waar je langskomt op de terugweg naar KNSM-eiland.